

Egy kisüzem sorsa

Kisüzem. Nem gyárt nép-gazdasági szempontból nagyfontosságú termékeket, mégis tevékenysége révén zeneközvetítő és kedvelők kultúrálódsának, művelésének alapvetően szükséges eszközeit állítja elő: a Szegei Hangszergyártól van szó.

Somogyi Károlyné felvétele

Fényezik a bőgőt — de hol vannak a mesterek?

Tátray Vilmos mondta...

"A hangszerkészítés szakmája valóban kihalóban, kiöregedőben van, azonban még él és létezik, sőt alkotni is tud. Ezért kell nagyobb gondot fordítani rá, fenntaradása és továbbfejlődése érdekében." Az idézett mondatok Tátray Vilmosnak, a világhírű Tátray-vonósnégyes vezetőjének, az Allami Hangversenyzenekar koncert-mesterének megnyitójából való, amely tavaly hangzott el a KONSUMEX Kútkereskedelmi Vállalatnak Budapest, a Liszt Ferenc Zene-művészeti Főiskola termelében az újonnan készült hangszerekből rendezett kiállításán. Ennek a kiállításnak egyik fő "listavezetője" a Szegei Hangszergyártól volt. Felmerült Tátray Vilmos megnyitójában az a sajnálatos tény is, hogy Szegeden sem igen jelentkezik mársenki hangszerkészítőnek, évről évre kevesebb a tanult, "profli" mester, inkább az amatőrök száma nő — úgy-ahogy, s igaz, hogy a szakmát "hangszerkészítésnek" nevezik — az igazi, a jó hangszert alkotni kell. Az alkotásához pedig nem lehet elég a szakmai fogások ismerete, ahhoz már egy kicsit művésznél is kell lenni. Szükséges tehát a tehetséges fiatalok kiválasztása, elindítása ezen a pályán, hiszen nemcsak szakmatanulásról van szó. De hogy alkaloson egy fiatal hangszerkészítő, hogyan váljon "művészzé", ha csupán a beiskolázásnál, kénszerűségről jutott neki ez a szakma?

Tény: a hangszergyárban tehetségekre, ott rezortumnakát kell végezni, minden-nyit, így lesz meg a megfelelő rutin — és a több ke-ereset. Ha valaki mégis fel-fedezné a hangszerkészítés szépségeit, tudomásul kell vennie az ezzel járó veszte-égeket, mert a norma az norma — itt is. A szakmai fejlődés tehát csak bizonyos fokig lehetséges, hiszen idő-vej az egyéni és a vállalati érdekek szétválhatnak. Így at-án — fejtegeti Tátray Vil-mos — akár tíz évi munka után is nem egy fiatalnak nevezhető hangszerkészítő hagyja ott a gyárat, keres magának más megélhetést, jóllehet, az alaptehetsége megvan a szakmához.

Létszám, alapanyag és társai

Pedig, pedig... A hang-szer nemcsak árucikk, ha-nem hangképző eszköz, anik-nak megfelelő minőségéről nemcsak a kereskedelemnek kell nyilatkozni, hanem a szakképzett zenészek is. Hiába szép kivitelű egy he-gedű, ha hangzás tekintet-ében nem jól kiképzett és fordítva: hiába szép hangú a hangszer, ha esztétikailag kifogásolható. A kettő csak együtt ér valamit. Tátray Vilmos ezért tartaná szüksé-gesnek a hangszerkészítők-nek a zenei ismeretekkel legalább alapfokon történő megismertetését.

— A központi rendelkezé-sék, a különféle közzgazdasá-gi szabályozók, amelyeket általában közepes vállalatok-ra "méreteznek", erősen sújtják a kisüzemeket — mondja Kovács Attila, a Szegei Hangszergyárt igaz-

gatója. — Az alkalmazottak és a fizikai dolgozók megfe-lelő arányát csak úgy tud-juk tartani, ha egy-egy szem-lyre három-négy funkció jut, máshol ehhez külön osztályok vannak. Az ösz-szlétszám 160 fő, ebből 126-an fizikai dolgozók. A minőségi elvárásokban velünk szem-ben sincs megkülönböztetés, s ugyanolyan terjedelmű je-lentéseket várnak tőlünk is, mint a jóval nagyobb váll-a-latoktól, ahol erre külön apparátus áll rendelkezésre. Nálunk egy ember csinálja.

A hangszergyárban a fizi-kaiak háromnegyede része be-tanított munkás. Eljönnek ide szerencsét próbálni né-hányan, vagy szakmunkások lesznek, vagy nem, vagy to-vábbállnak, vagy nem. So-kan anyagilag nem találják meg a számításukat (30 ezer forint az évi átlagkereset), vagy a munkaintenzitást nem bírják. Így aztán gy-a-kori, hogy a bejárógató né-hány nyugdíjas 130—140 szá-zalékos teljesítménye jóval felülmúlja a többiekét.

— Sokszor baj van az alapanyagokkal — szól kö-zbe Kakuszi László főkönyve-lő. — Az ipar más irányú felhasználása egyre nő, szá-munkra a jó minőségű fa alapanyag egyre fogy. Az át-vevők a fenyőt már csak ostornyelnek nevezik, to-vábbi járvortelepítések sincse-nek. Miért is volna érdeke az erdőgazdaságnak az az évi 80—100 köbméter fa, ami nekünk kell? Nekik ez nem mennyiség. Kicsi a felhasználásunk, persze, hogy nem vesznek komolyan bennün-ket. Nagyobb mennyiséget vásárolni nem tudunk, a for-góalapunk olyan kicsi, hogy nem lehet évről évre felhal-mozni a megvásárolt anya-gokat. Így marad a kilin-geselés, az utánajárás.

— Mi a helyzet az után-pótlással?
— Egyetlen ipari tanulónk sincs, az elmúlt öt-hat év-ben összesen ha 10—12 volt. Magával a munkaerő-után-pótlással még nincs is akko-ra baj, fő, hogy elég ember-rünk legyen, elméletileg be-tanított munkából is válhat idővel jó szakmunkás.

Örülni is lehet, de...

A színvonalat pedig tartani kell. A Szegei Hangszer-gyárt vonós hangszereket gyárt, ezek mintegy 90 szá-zaléka export. Több mint fe-lét az USA veszi meg, a töb-biek: NSZK, Franciaország, Anglia, Olaszország, Ausz-tria, Svájc, Hollandia, Kana-da. Termékek iránt oly nagy a kereslet, hogy jóval többet is el tudnának adni, például a tavalyi 8 ezer da-rab körüli mennyiségnél. Ez

a tény minden gond dacára feltétlenül örömet jelent.
— Minek örülhetnek még?
— Kisüzemben családia-sabb a légtér, jó a kollek-tív szellem, szinte minden harminc éven felüli dolgo-zónk legalább 10—20 éves törzsgárdatag. Jó érzés, hogy ismernek és elismernek ben-nünket az egész világon, olyan szép ez a szakma is... Kevesen vagyunk, de együtt vagyunk. S talán nem di-csekvés, de ezzel a kis de-vizahozammal is megteesszük a magunkét.

A Szegei Hangszergyárt idei terve 17,4 millió forint. Hat százalékkal nővelik az exportot: ők igyekeznek megteni a magukét. Akik egy vonósnegyest hallgatva élveznek egy-egy szép zene-művet, valahol egy londoni vagy New York-i koncerten, azoknak nyilván eszükbe sem jutnak a zenét szolgál-tató eszközök készítői, mun-kájuk, gondjuk — örömeik. A nyugati cégek vásárolnak tőlük, tehát figyelnek rájuk. De a Szegei Hangszergyárt Magyarországon van.

Domonkos László

Új nehézgépgyár Bulgáriában

Bulgáriában, a fővároshoz közel eső Pernik megyében hozzákezdtek az ország legnagyobb nehézgépgyártó üzemének — a hetedik öt-éves terv egyik leghatalma-sabb beruházásának — épít-téséhez.

Az új gépgyár a szocialis-ta integráció keretében épül. A Szovjetunió és más KGST-országok szakemberei készítették a terveket, és közreműködésükkel szerelik majd fel az új üzemet, amelynek első részlege 1981-ben készül el.

Környezetvédelmi kutatások

A környezetvédelem jelen-tős helyet foglal el a jelen-legi csehszlovák öt éves terv-műszaki-tudományos kutatósi feladatai között. A kutatók a következő 15 évre szóló előrelépést készítenek ebben a témában. A kutatás irá-nyítója a prágai egyetem higiéniai kara. Mint dr. Frantisek Janda egyetemi ta-nár kifejtette, a környezet- védelemben a levegőszeny-yeződéssel szembeni harcot fő fel-adat, ezért kívánatos új technológiák kifejlesztése. A szennyezett levegő közre-tekben figyelemmel kísérik az ott élők egészségi álla-potát, és megfelelő egész-

ségügyi intézkedéseket dol-goznak ki. Az észak-morva-országi Ostrava ipari körze-tében máris sikerült a por-képződést csökkenteni. Egy másik feladat a víz-szennyeződés megakadályo-zása. A nyári hónapokban irtják a különleges kellemet-len vízfelszíni rothadó anya-gokat, az úgynevezett „viz-virágzást”, repülőgépekről permetezett különleges vegy-szerrel akadályozzák meg. Tudományos programot dolgoznak ki a zajártalom csökkentésére, valamint a kémiai, mérgező anyagok káros következményeinek le-küzdésére is.

Balog Tünde batikjai

Az elmúlt héten nyílt meg a makói könyvtárban Jám-borné Balog Tünde tárlata. Önmagában dicséretes egy kiállítóterem nélküli város szívsó küzdelme a lehetősé-gért, publicitást adni az ott élő művészeknek, s tájékoz-tatást kapni a máshonnan érkező műalkotások nyelvé-n. Balog Tünde művészete sajátos színe a Dél-Alföldön élő alkotók pannójának, sőt bátran mondhatjuk, egyik jellegzetes vonása még ak-kor is, ha napjainkban egye-sek nem ismerik el eléggé. Nem is a művészönk alkotói készségét, hanem magát a műfajt. A szemlélet által-ban hagyományos. Adva van egy darab vászon, arra fel-viszik a festéket, így szüle-tik a táblakép. Vagyis az ér-zelmek és gondolatok festé-szeti eszközökkel való közlé-sére a táblakép a lehető leg-jobb forma. Balog Tünde al-kotásai csattanósan cáfolják az előbb idézett vélt igazsá-got. Mint azt korábbi be-mutatkozásainál is jellemez-te, a kiállított művek szer-ves egyéséget alkotnak. Évek-kezel előtől ballada-illusztrá-ciók, később kerámia-gro-teszkek sorát láthattuk, most Krúdy Gyula álomvilága inspirálta a szellemes pa-rafrázisok alkotására.

Kiállítási napló

Ugy vélem, a batik technikája, puha lebegő szí-nei, az alakok lágy vona-lai pontosan illenek ehhez az álomvilághoz. Ugyanak-kor megörzi alakjainak meg-formálásában a korábbi tö-mörséget, népi ihletésű vas-talosságot. Lehet vitatkozni, hogy festőművész-e vagy iparművész — hiszen a fes-tépzést funkcionális szerep-ről már rég meglefedkez-tünk —, de a tárlat megte-kintése mindenképp őszinte művészi élményt szerez a látogatóknak. Elgondolkod-tó, ha iparművészetet emle-getünk, miért nincs méltó fóruma a megyénkben élő iparművészeknek, miért szo-rítják ki őket a tárlatokról, miért nincs önálló vagy kol-

lektív bemutatkozásukra gyakorabban lehetőség. Pedig ők vették át azt a szerepet, melyet régebben a hagyomá-nyos műfajok jelentettek: mindennapjainkba hozni a látvány örömet, környeze-tünk szépítésével megszip-tetni azt.
Balog Tünde művészeté-nek mélységét, humánumát Szolymár István megdőbben-tő erejű epitáfiuma fémjelzi. Ez a kiállítás és ez a mű bizonyítja, hogy nem a mű-alkotás technikai kivitelezé-sének módja, hanem a mű-vész alkotásába vetett hite — mely átsugárzik minden fel-használt anyagon — hatá-rozza meg az alkotó tisztes-ségét, tehetségét, küldetését.
Trogmayer Ottó

Fodor József festményei

A napokban nyílt meg a sárhelyi festészeti kötelező-esanyteleki művelődési ház-ban Fodor József festőmű-vész kiállítása. A művész a vásárhelyi iskola tagja, aki első bemutatkozása (1984) idején híven követte a vá-

sárhelyi festészeti kötelező-nek érzett jegyeit. Előadás-módja szűkszavú, színvilága visszafogott volt, szívesen és meghatározóan épített a vo-nal kifejező erejére. Képei mélyen szellemi mesterei-nek, Nagy István és Kurucz D. István világának távoli — egyáltalán nem bántó — hatásán munkált. Egy-egy al-kotásán (Téli) már akkor megcsillant a színek iránti érzékenysége.

A változás festői eszköztá-rában következett be. Élő alkotó ember elvitathatatlan jogával, az útkereséssel és a kísérletezéssel. Festett és festett, amíg rájött, hogy melyik a neki megfelelő, be-lülről fakadó kifejezési mód, amelyben egyesítheti az igaz-zát és a valót, a kiszűrt lényeg és a közvetlen lát-ványt. Szakított a borongós tónusú színvilággal, egyre világosabb és hamvasabb szí-neket használ. Az esztétikai hatást döntően a képfelület „megmozgatasával”, gazda-gabb tételével éri el. Táj-képein különösen az égbolt kidolgozására fektet súlyt, hogy annak dús festőisége hangulatilag meghatározza a képet. Művészi magabiztos-ságot és megszilárdult kom-pozíciókészséget sugároz, ahogyan főlészámolja a kép-szerkesztés korábbi fogódzó-it, a házfal, a kerítés, az aj-tók és ablakok egyenes vo-nalait.

Fodor József maga is tisz-tában van azaz, hogy mostani korszaka még forrong: alakul az új, kísért a régi. Munkáin még együtt jelen-keznek a kép előterének nat-urális részei a művészi át-írást említtet eredményeivel, de a kitaró keresés, az újabbra törekvés és a fejlő-dés egyenes vonala, amely oly ritka Vásárhely mai mű-vészeteiben, elismerést és bá-torítást érdemel.

DR. V. M.

Apró Ferenc

Kinek jár özvegyi nyugdíj?

„Egy szomorú özvegy” jel-ige alatt olvassonk a kö-vetkezőket írja: Férfem 16 évvel dolgozott mezőgaz-dasági termelősövetke-zetben tagként. Lassan egy éve les, hogy meg-halt. Szeretném tudni, jár-e részemre férjem után özvegyi nyugdíj, és a ter-melőszövetkeztől pedig háztáji föld. Valahányszor ez ügyben bementem a termelőszövetkezet irodá-jába, és kérésemet elő-terjesztettem, minden al-kalommal azt a választ kaptam, hogy nekem sem-mi sem jár. Betegségem miatt régóta dolgozni nem tudok, szeretném tudni, hogy mi jár férjem után, és ez irányú kérelmemet hol kell előterjeszteni.”
Első kérdésre a választ a társadalombiztosítási tör-vény adja meg. E szerint az özvegyi nyugdíjat — bizo-nyos feltételek mellett — a feleség, az elvált nő, az élettárs és a férj kaphat. Az özvegyi nyugdíj lehet ideiglenes vagy állandó. Az ideiglenes özvegyi nyugdíj a házastárs halálától egy évig jár.

Ideiglenes özvegyi nyug-díjra az a feleség jogosult, akinek a férje a haláláig az öregségi (rokkantsági) nyug-díjhoz szükséges szolgálati

időt megszerzte, vagy öreg-ségi (rokkantsági) nyugdí-jasként halt meg.
Állandó özvegyi nyugdíj-ra az egyéb feltételek mel-lett az a feleség jogosult, aki férje halálakor az 55. életévét betöltötte, vagy rokkant, vagy a férje jogán árvaellátásra jogosult két vagy több gyermek eltar-tásáról gondoskodik. Az álla-ndó özvegyi nyugdíj jár a feleségnek akkor is, ha az erre jogosító feltételek va-lamelyikére a férj halála-tól számított 15 éven belül bekövetkezik. Az a nő, aki állandó özvegyi nyugdíj megállapítását mezőgazda-sági szövetkezeti tagként szerzett szolgálati idő ti-gyelembevételével kéri, az özvegyi nyugdíjra életkora alapján 1977. január 1-től az 58-ik, 1978. január 1-től az 57-ik, 1979. január 1-től az 56-ik és 1980. január 1-től pedig, ha az 55. életévét be-töltötte, lesz jogosult.
A fentiek szerint ideig-lenes özvegyi nyugdíjra úgy az ipar, mint a mezőgazda-sági termelőszövetkezeti tag biztosított, elhalálása ese-tén a hátramaradt özvegy a halálát követő egy évig jo-gosult férje után özvegyi nyugdíjra.
Olvassonk férje halálát kö-vető egy évig jogosult ide-

iglenes özvegyi nyugdíjra. Az igényét a rendelet szer-int visszamenőlegesen csak hat hónappal tudja már ér-vényesíteni, mert ez eset-ben az elévülési idő hat hó-nap. Úgyéppen azt tanácsol-juk, hogy keresse fel a ter-melőszövetkezet vezetőségét és kérje özvegyi nyugdíjá-nak soron kívüli előterjesz-tését a lakóhelye szerint illetékes társadalombiztosí-tási igazgatóságnál. Abban az esetben, ha munkápepe-ségét 67 százalékban elvesz-tette, akkor mint rokkant kérje az állandó özvegyi nyugdíj megállapítását.
Második kérdésére közöl-jük, hogy a termelőszövet-kezeti törvény rendelkezései szerint a tag halála esetén a nem tag házastárs, aki a termelőszövetkezeti öregségi nyugdíjkorhatárt elérte, tar-tósan munkaképtelen, a ház-táji föld első határát meg nem haladó mértékű föld-használatra jogosult, feltéve, hogy tulajdonában, hasz-onélvezetében vagy használ-tában ilyen méretű föld nem maradt. Abban az ese-tben, ha olvasónk rokkant, vagy elérte az öregségi kor-határt, akkor kérheti a ház-táji föld kiadását, egyéb-ként nem.

DR. V. M.

Apró Ferenc